

Nehéz előre jósolni

— Tessék, ez itt Európa tegnapi időjárása!
 — Elég súlyos. Legalább másfél kiló.
 Kezembem tartom a felhőket, szeleket, Celsius-fokokat, esőket és havat — számokban. A gondosan összegyűjtött papírtékercs — Európa tegnapi időjárása — a beavatatlannak nem több, mint végtelen hosszúságú számszlopok sora. Papírkívön titokzatos jelek, amelyek ezer kilométerekre érkezték Budapestre, az Országos Meteorológiai Intézet telexszobájába. A meteorológusoknak ebből a titokzatos eszperantójából lesz a mindannyiunk számára érthető időjárás-jelentés és előrejelzés is.

Távíratok 600 városból

A hosszú, keskeny teremben éjjel-nappal kattognak a telexgépek. Dr. Kardos Béla, az előrejelző osztály meteorológusa a falon függő térképre mutat. Vastag vonalak futnak Budapestről Moszkvába, Prágába, Belgrádba és Maina-Frankfurtba. Ezekkel a városokkal tart közvetlen kapcsolatot az intézet. A vékony vonalak egész Európát átszövő pókhálója Párizstól Stockholmig, Genftől Londonig minden nagyvárost érint: ezekből érkeznek az adatok. A távíratok Európa mintegy 600 városának körzetének időjárás-jelemezőit juttatják Budapestre.

— Az intézetben működő hálózattal minden szükséges adat beszerezhető a szél irányáról, sebességéről, a hőmérsékletéről, légnyomásról, légnedvességről, a felhőzet szintjéről és fajtájáról — mondja a meteorológus. — Sőt, van egy készülékünk, amely azonnal meg is rajzolja az átlagos hőmérsékleti térképet. A moszkvai és a Maina-Frankfurt-i adóból rádióon kapjuk a teljes északi félgömb hőmérsékleti értékeit.

Légtömegek a térképen

A Meteorológiai Intézet előrejelző osztályán is megszokták a munkát. A külföldi központokból három, hat és tizenkét óránként az ország 22 városából pedig minden órában jönnek a távíratok. A távírattal itt fordítják le — időjárás-jelemezőkre. A fordítások sokféle „műfajban” készülnek: a legáltalánosabb éjszakai és legmagasabb nappali hőmérsékletéről talajszintű térképek, magaslégtömegek és szél-diagrammok, a légtömegek vándorlását jelölő térképek. Mind között a legfontosabb az a négy térkép, amely az Atlanti-óceán keleti felétől az Uralig, Grönlandtól Észak-Afrikáig terjedő terület időjárás-jellemzőit mutatja.

75 százalékban beválí

Az előrejelzés 75—85 százalékban válik be. Hivatalosan 36 órára jelzik előre a várható időjárást, de előfordult már az is, hogy két-öt napos időtartamra előre lát-

ják a folyamatokat — viszont nem egyszer még 24 órán belül is nehéz „jóslani”. A hazai állomáshálózat egyes pontjai ugyanis távol esnek egymástól, s az állomások közti területek időjárási viszonyai — „láthatatlannok”. Olyan „varázsszem” kell tehát, amely itt is látóvá teszi a meteorológust, ez pedig az időjárás-radar lesz. Az idén állítják fel a Ferihegyen, s ez majd száz-kétszáz kilométeres körzetből ad tájékoztatást a légkörben kicsapódó termékekről.

A távprognózis-osztályon egy bécsi biztosítási társaság megrendelésére készült időjárás-naptárát teszi elem dr. Berkes Zoltán.

— Magyar lapok is átvették — pedig közönséges szélhámosság. Tudományosan teljesen lehetetlen egy évre előre jelezni, melyik napon mennyi eső esik. Ez Magyarország földrajzi fekvése miatt még egy hónapra sem lehetséges.

Rendkívül változékony időjárásunkban — Európában miénk a palma ebben a tekintetben — az Atlanti-óceáni, Földközi tengeri és a szárazföldi éghajlat egyenlő súlyban érvényesül; ne-

gyedik hatásköréig pedig itt van a legközelebbi, a — Kárpátok. Az összes rendelkezésre álló adatok, a száz évre visszamenően vizsgált éghajlati valószínűséget, a tihanyi Geofizikai Obszervatóriumból naponta jelentett mágneses változásokat fiktív két hétre jelezhető előre az egyelőre vége, legfeljebb időjárás — 70—75 százalékos pontossággal.

A jövő a műholdban

— A fejlődést a műholdak „bevezetésétől” várjuk. A terv: a légtérben 2000 léggömb végezne a méréseket, az adatokat a meteorológiai műhold venné fel és közvetítené a földi megfigyelő-állomásokra.

Dr. Tanczer Tibor, a műhold-meteorológia kutatója szerint Magyarország talán már az idén bekapcsolódik a műhold-meteorológiai hálózatba, s Földünk „útitársainak” méréseit nálunk is felhasználják a prognózishoz.

— Milyen lesz az idei nyár?
 — A távprognosztizőr szótárja karját.

Bársony Eva

Vigyázva nappal és éjjel

Szocialista brigád a gyári bölcsődében

Egy kanyar után a fák között száradó pelenkák és „babaruhák” mutatták: jó helyen járok. Kívülről — a textilgyár tövében meghúzó földszintes, kopott házacskáról — ugyanis senki nem gondolná, hogy harmincöt bölcsödés emberke otthona. De még bent, a szorosan beosztott négyzetcentimétereken is csak a gondosság és igyekezet segít helyet teremteni a csoszogó, síró, ebédet és pici ágyat kérés apróságoknak. Mondják, hogy a tervezőmérnök kérte meg nemrégiben: ki tervezte ezt a bölcsödét? Nem ismert rá az annak idején szükség kérte épületre.

De ha ez legenda is, tény, hogy ebben a parányi birtalomban szerezték sokszor méltányolt szorgalommal a bölcsöde dolgozó — a Semmelweis-brigád tagjai — munkahely tekintetében talán az országban is egyedülálló kitüntetéseket.

Vajon milyen többletmunka, milyen igyekezet szükséges az apróságok körül egy szocialista brigádban? Mitől került a falra a virágdiszes kis szobában a bronz- és ezüstkoszorús jelvény, és a

kongresszusi verseny legjobb szocialista brigádjának járó zászló — ezt kérdezem a bölcsödevezető Takács Mihálytól és ezt figyelem a bölcsödések körül szorgoskodó „dadusok” között.

— A siker talán onnan ered, hogy jó a kollektívánk — mondja a vezető; a brigádvezető Bruckner Elemérné delutános —, vagyis szeretjük és segítjük egymást. Így a legjobb légkörben foglalkozunk a gyerekekkel. Igyekeztünk olyan környezetet kiépíteni, ahol a kicsiknek valóban második mamájuk lehetünk.

És ez bizony nem túlzás. A 35 bölcsödésnek körülbelül a fele nyaranta egész hétre bent marad. Három műszakos szülei ugyanis nem tudják őket naponta hazavinni. Ok teljesen megszótták már a járókává szétoltható pici ágyukat, az inspekciónak „virrasztást”, a fürdőkádat, az utat az elkerített lugas alól az ebédlőig. Megszótták a kis növények, a gyakorlatidejét töltő Dalmadi Erika, a kiscsoportvezető Masir Mihályné kedvességét; Ignác Ilonkának, Csemező Andrásnéknak, a bölcsöde helyettes vezetőjének, s a könnyű munkára idehelyezett kismamának, Tösmegi Andrásnéknak oktató vigyázását. Szeretik, Etelka néni és Icuka főztjét, a télre eltett „maszek” befőtteket — mert az „eltetés” is hozzátartozik a szocialista brigád munkájához.

Így aztán nem csoda, ha az időnként megjelenő szak-

szervezeti ellenőrök — Ábrahám Andrásné és Hegedűs Istvánné — nem sok bejegyzésválót találnak a látogatási füzetbe.

— Már minden időszakra jártunk itt: fürdetésnél, ebédeltetésnél, sőt, éjszakai műszakból is átszaladtunk. De mindig csak a legjobbat tudtuk mondani — mosolyog cseppet sem „ellenőrszen” Hegedűs Istvánné.

Aztán kezembe kerül a brigádnapló. Takarosan beköttve, fotós tájékoztatással a brigádtagokról. Majd mindegyikük többszörös kivaló dolgozó. Felajánlásaik túltolják a munkára való készülés szerepét, óvodai látogatások, a gyerekek tisztaságára, önálló munkára való nevelése. A brigádtagok — 17-en vannak — szövőtanulókat is patronálnak. Sokszor terveznek közös tárlat- és színházlátogatást, baráti találkozókat és — ez is méltánylandó: valamennyien vöröskeresztes tagok is egyben.

Takács Mihályné, vagyis Júlia néni, aki járókák, evőasztalok és evőszékek konstruálásért többszörös újító címet is szerzett magának, a pici gyerekek közt régi öregekről sem feledkezik meg.

— Három nyugdíjast is patronálunk. Látogatjuk, s ha tudjuk, munkával segítjük őket.

Amikor megkérdezem, miért ért Semmelweist választották névadójuknak, így válaszol:

— Úgy gondoltuk, az anyák megmentőjének nevével büszkén viselhetjük...

Jakab Ágnes

Yost Mici karrierje

Igaz mesék a százéves írógépről

Versenyt rendeztek 1907-ben Párizsban, amelyen a gépirónok mellett egy írónok is helyet foglalt az asztalnál, aki azt akarta bizonyítani, hogy kézzel gyorsabban lehet írni, mint a gép segítségével. Az írónok utolsó lett a versenyen, az írógépből azonban még sokan és sokáig kételkedtek. Turpisságot sejtett a bonyolult billentyűzetű masinában a híres amerikai író, Mark Twain is. Kipróbálásra hazavitt lakására egy írógépet, s két napig vizsgálgatta a szerkezetet, figyelte a gépiróni munkáját, míg kétségei elmúltak, s megvásárolta a masinát.

MÁR LASSÚ AZ EMBER!

A gép segítségével történő írás gondolata már régóta foglalkoztatta a feltalálókat. Az elsők közül való a híres magyar mechanikus, Kempenen Farkas, aki 1779-ben konstruált ilyen gépet egy barátja vak lánya részére.

Az első gépen írt levelet egy bécsi múzeumban őrzik. Ezután egynéhány évvel később is feltaláltak hasonló elven működő berendezéseket, s a mai írógép őseinek azonban a most száz éve, 1867-ben Amerikában szabadalmazott konstrukció tekinthető. Készítői: Latham Sholes nyomdász és Charles Glidden mechanikus. Az ő szabadalmuk tökéletesítése nyomán kezdte meg a Remington fegyvergyár az írógépek sorozatgyártását.

A százéves múltra visszatekinthető írógép mai teljesítőképességét így jellemzi Kökény Sándor, a Magyar Gyor- és Gépirók Szövetségének titkára:

— Egy jó írógéppel percenként 7—800 betűt, illetve jelet lehet leütni. A legújabb típusú gömbbetűs géppel, melyet az idejei BNV-n is bemutattak, 1200-nál is többet. Az ember azonban nem képes erre a tempóra. Egy átlagos gépirónó percenkénti 200—250 leütéssel ír, a világversenyek sztárjai 500—600 leütéssel dolgoznak, így a kutatók ma már azt keresik, miként lehetne gyorsabbá tenni — az embert?

KEVESEBB

A VEZÉRIGAZGATÓ...

Kezdetben inkább férfiak dolgoztak az írógéppel, mégpedig a kenyérüket féltő írónokok erős tiltakozása közepette. Több helyen „gépmolnók” is akadtak, akik homokot szórtak a szerkezetbe, vagy másként igyekeztek bizonyítani a gép alkalmatlanságát. Magyarországon Fabró Henrik érdeme az írógép elterjesztése: ő „alkalmazta” először a parlamentben is.

A női egyenjogúsítás terén is vitathatatlan érdemeket szerzett az írógép. A gép vitte be a nők a hivatalokba, azelőtt ugyanis el sem tudták volna képzelni, hogy nő is alkalmas irodai munkára.

A gépirás hamarosan jellegzetesen női munka lett. Az első gépirónókat a kezdetben használt Yost márkájú gépek után Yost Miciennek nevezték. „Mici” gyorsan karriert csinált. Regények, filmek főhőse, s a 30-as évek táján cicces történetek száza hittegetik a gépirólányokat, hogy a gazdag vezérigazgatók csak arra várnak, hogy őket feleségül vegyék. Egy-két ilyen eset valóban előfordult. A gépirólányoknak azonban ha mással nem, hát azzal csakhamar számolniuk kellett, hogy sokkal több a gépirónó, mint a vezérigazgató...

A gépirás, bármennyire is hihetetlenül hangzik — nehéz fizikai munka. Egy betű leütése két-három apró mozdatató igényel; egy percig tartó gépelés 600—800-at. Ezért igaz, hogy a folyamatos gépirás kalóriaszükségletet megegyezik a nehéz fizikai munkát végzők igényeivel.

A PROFIT KÖZBESZÓL

Koszolányi így ír a gépirónóról: „Gondolatom felesége, lelkem hitvese...” Magyarországon jelenleg a „lelki feleség” szakmai színvonalra az átlag leütéseket tekintve, elmarad a nemzetközi szintől. De a versenygépirók mindenütt jól szerepelnek.

Júliusban lesz a gépiróvilágbajnokság, melyen magyar versenyzők is részt vesznek. Világversenyen a gépirás gyorsasága már lélektani tényezőktől függ; az edző is úgy segít, hogy a technikai tanácsok mellett a versenyzőket leginkább „pszichológiailag dresszírozza”.

A gépek alkalmasak a nagy teljesítményre. Hogyan érhető el viszont az ember „felgyorsítása”? A betűk csoportosítása, mely csaknem egyedül az írógéppel, ma már túlhaladott. A magyar nyelv sajátosságainak jobban megfelelő billentyűzet kidolgozása a feladat, annál is inkább, hiszen Csolányi Ferenc, a szövetség elnöke megjegyezte, hogy a magyar az egyetlen nyelv, amely nem tud helyesen írni a gépen, hiszen a hosszú nagy „I” nem szerepel a betűk között. Van olyan elképzelés, hogy átcsoportosítják majd a betűket, s az egyik oldalra a magánhangzókat, a másik oldalra pedig a mássalhangzókat kerülnek. Ez a kutatások szerint jól illeszkedik nyelvünk sajátosságaihoz. Amerikában is kidolgozták már az új elrendezést, melyről kimutatták, hogy alkalmazásában mintegy 20 százalékkal nőne a gépirónók teljesítménye. Szép századik születésnap ajándék lenne az újítás bevezetése, a nagy írógépgyárak azonban nem hajlandók erre.

Az ok érthető: ha már árusítanak a gyorsabban dolgozó gépet, akkor kevesebb régi típusú írógépet tudnának értékesíteni.

BENEDEK B. ISTVÁN

Kombájnosok

A kombájnos a magas vezetőfülkében ül vagy áll, s egész napon át kemléli a bűzatáblát, akár a hajóparancsnok a tengert. Nem a távolba figyel, hanem közvetlenül a gépe elé néz, hogy a széles arató-ollósorral kitapintsa a talaj hullámzását.

— Itt szerencsére sima a föld, jól elmunkálták az ösön — jegyezte meg Szilágyi György, aki Bíró János kombájnvezetővel együtt a Nagyfeketén aratta a szegeci Móra Ferenc Tsz 140 holdas bűzatábláját. Mindketten a tsz szakemberei, pár nappal előbb ültették a nagy szovjet masinára, melyet idén vásárolt a gazdaság.

Bíró és Szilágyi több mint egy évtizede nem kombájnozott, így amolyan kezdők. A tsz gépműhelyében dolgoztak eddig, az új megbízatást kitüntetésként fogadták, (hiszen két másik szakembertől vették el a kombájnvezetést a tsz vezetői), szakmai önértéket legyezgette a kombájnvezetői tisztség, de a keresettel nincsenek kibékülve.

— Traktoron könnyebben megkerestük ugyanezt. Reggeltől estig a forró nap, a porban vagyunk — érvelt Szilágyi György.

Közben Domonkos Jenő főagronómus a kombájn dobját vizsgálta és utasította a vezetőket, hogy szűkebbre kell venni, mert a Beosztója így a kalászbán marad.

A Móra Ferenc Tsz-nek több mint 850 hold kalászo-

sa van, melyből július 11-ig 250 holdat arattak le. A gabonatermés szép, 100 hold San Pastore búzából holdanként 25 mázsa körül takarították be (a terv 15 mázsa átlaggal számolt). A Nagyfeketén dolgozó kombájnosok, a szerűn folyó munkát szemlélte meg az aratás teljében Arvai József, a Szeged városi tanács vez. elnökhelyettese és Szabó Zoltán városi főmezőgazdász.

A Zöldfás-dűlőben már nyomát se találtuk az olasz búzáknak, hiszen itt mintegy 70 holdon földben a tarlóvetésű szudáni fű és napraforgó. Kiri Ferenc traktoros és Liciska István éppen az utolsó táblát vetette be szudáni fűvel. A gazdaság összesen 250 hold tarló, illetve másodikvetést tervezett idén.

A Móra Ferenc Tsz-t két kombájnnal segítette ki a dorozsmai gépjávitó állomás. Jövőre azonban újabb két kombájnt vásárlását tervezi a gazdaság. Két dorozsmai kombájn most szintén a Nagyfeketén, a 120 holdas bűzatáblán arattak. Börcsök Miklós vezette a legszaporábban dolgozó kombájnt. (Váltótársa Kiri József éppen pihenőn volt.)

— Kiri nagyon szereti ezt a munkát — jegyezte meg a fiatal, erőteljes gépész —, ő csalt ide engem is. Persze nem bánom, csak jól menjen a gép, s az idő se szőljon bele az aratásba. Szép munka ez.

B. O.

Szokatlan valuta

Há a csendes-óceáni kis Malaita sziget lakói kitanak szándékuk mellett, megtörténhet, hogy a világpiaccon rövidesen új pénzgépzés jelenik meg — a sziget fizetési eszközként használt tengeri kagylók.

Amikor Harrison angol képviselő ellátogatott a Sallamon szigetek részére, az ottani pénzügyminiszter azzal a kérdéssel fordult hozzá: ni; nem biztos kapszolgák be a helyi sziget- valutát a nemzetközi fizetési eszközrendszerbe. A piros kagylópénzt gómbölyűre csil-

szólják, fényezik és mint a gyöngyöt, spárgára fűzik. Az angol vendég kénytelen volt azt válaszolni; nem biztos a közbelépése sikerében, mivel a nemzetközi valutarendszer már amugyis eléggé bonyolult.

Kétmillió kishal

A Fehértói Halgazdaságban mostanában kezdődött meg a keltetőházakból korábban kihelyezett, mesterségesen keltetett kishalak ment ki az ellőnevelőkhöz. „leszűrése”. Simon Lajos igazgató elmondta, igen jónak ígérkezik a mostani ivadéktermés. Tavaly 5,8 millió ivadékot helyeztek ki a keltetőkhöz, s ezek közül

végül csak 1,35 milliót tudtak leszűrni, áthelyezni a nevelővázkba. Az idén viszont növelték a keltető kapacitást, s tízmillió ivadék ment ki az ellőnevelőkhöz. Mindaddig egészségesen fejlődtek, s a jelek arra mutatnak, a felnevelhető kishalak száma az idejei keltetésből jócskán meghaladja majd a 2 milliót.